

İNCELEMELER

Bizim neslin milliyetçiliği

Sanat, milletlerin refah devirlerinde kendini gösteren lüks değil, bütün ses, söz, hareket dünyasını kaplayan sosyal hâlettir.

Milliyet konusu gibi din sosyologlarının pek yakından ilgilenecekleri bir konu da şudur: Emile Durkheim'in, Gökalp'in anlayışına göre toplum denilen tekler üstü varlığı meydana getiren olaylar oniki tanedir. Şunlar: Din, dil, ahlâk, hukuk, bilgi, sanat; teknik, ekonomi, hükümet devlet, eğitim, sosyal morfoloji, Emile Durkheim, bu oniki olgu arasında sosyal morfolojiyi en geniş olgu olarak anlar, sosyal olguların sosyal morfoloji ile açıklamak ister. Doğrudur. Ancak, yine Durkheim geriye kalan onbir olgu arasında de ger ayrılığı olduğunu söz konusu etmemiştir. O, sosyal olguların hepsini bir kesimde, bir önemde görür gibidir. Bu olguların hepsine birden «institution sociale» sosyal kurum demesi de bunu gösterir.

Benim anlayışına göre, bu sosyal olguların bir kısmı kuvvet, bir kısmı kurum, bir kısmı da ne kuvvet, ne de kurum olmayıp oluşmakta olan olgular, ideallerdir. Öyle ise, sosyal olguları hep bir sıraya dizecek yerde, benim yaptığım gibi, üç kata yerleştirmek doğru olur. Alt katta sosyal kuvvetler, orta katta sosyal kurumlar, üst katta sosyal idealler olmak üzere.

Din, dil, sanat, bu üç kuvvetli sosyete yapısının temelne koymamız sebepsiz değildir. Çünkü bunlar toplumun yaratıcısı, varlıklarıdır. Bunlar en ilkel toplumlarda bile vardır. Hem de toplumu en iyi, en çok karakterleri diren bir oluşla vardır. İşte Avustralyanın devlet, hükümet, bilgi, ekonomi, eğitim nedir bilmiyen iki klanlı totemci toplumlarında bile bu üçler vardır. Devlet, hükümet, alle, teknik, ekonomiye gelince, bunlar sonradan bu sosyal kuvvetlerden üreyen kurumlardır. Sosyal kurumların var olabilmesi için sosyal kuvvetlerin bir toprak bölümü üzerinde birleşmesi gerekir. Sosyal kuvvetler, sosyal kurumların kurulmasına yaradıkları gibi, toprakla birleşip yalnız başlarına kurumlar da meydana getirirler: Dinin

tapınakları, dilin dernekleri, sanatın akademileri gibi.

Din kültürü ile uğraşanlar için çok önemli olan bir gerçek de şudur: Din, dil, sanat dediğimiz sosyal kuvvetleri sosyal kurumlardan ayıran bir de şu özellik vardır: Sosyal kuvvetler, sonuna kadar yaygın, girgin olan olgulardır. Topluluk yaşayışında bu kuvvetlerin girmediği, sinmediği yer yok gibidir. Sosyal kurumlar ise, sınırlı, kapalı olan birliklerdir. Örnek

Yazan:

İsmayil Hakkı Baltacıoğlu

olarak sanatı ele alalım. Sanat Charles Lalo gibi Batı estetikçilerinin, daha doğrusu, sanat ideologlarının sandığı gibi, milletlerin ancak refah devirlerinde kendini gösteren bir lüks işi değildir. Sanat, sanat eseri dediğimiz tablolar, heykellerde, bestelerde, şiirlerde, yalnız onlarda kendini gösteren aristokratik bir kurum değildir. Sanat değerleri en bayağı bir çividen tutun da, Sinan'ın kubbesine kadar, en değersiz duruşlardan başlayın da en büyük aktörlerin mimiklerine kadar bütün ses, söz, hareket dünyasını kaplayan sosyal kolektif kuvvetin kendisidir.

Sanat nerede yoktur? Konuşmalarımızda mı, bakışlarımızda mı, duruşlarımızda mı?

Din deyledir. Dini bir câmi, bir kilise, bir havra şinden, bir tapkıdan ibaret sanmak onu hiç anlamamaktır. Din, dil, ahlâk, sanat değerlerini hep birden taşıyan, sonunda da bir ölüm, dirim felsefesine kadar varan bir varlıktır. Sözüün kısıtı, kültür alanında doğum da, ölüm de, şu üç kuvvetle, din dil, sanatla oluyor. Din, din olarak her zaman, her yerde diriltici, yaşatıcıdır. Dinsizlik, taassup dediğimiz ka-

tıcılık, irtica dediğimiz gericilik de her zaman, her yerde öldürücü, bitiricidir. Onun için dini olan, ancak, din yerine katıcılık, gericilik uykusuna dalan bir milletin aydınlarının, bilginlerinin yapacağı büyük iş dinin, dilin, sanatın ne olduğunu doğru olarak anlamaktır. Ancak böylelikle dinsizlik, katıcılık, gericilik denilen din hastalıkları ile savaşmak ellerinde olur.

Dinle kalkınma nasıl olacaktır? Avrupa kalkınma tarihi gösteriyor, bu kalkınma din kitabının ana diline çevrilmesi ile başlıyor. Öyleyse Türkiye'nin de yapacağı ilk iş din kitabı olan Kur'an'ın ana diline çevrilmesi olacaktır. Bu iş yapılmış mıdır? Bu sorunun karşılığını verebilmek için önce «ana dili nedir?» sorusunun karşılığını vermeliyiz. Ana dil Türkçedir diyorum. Ancak, hangi Türkçe? Birkaç türlü Türkçe vardır, hangisi?

1. Tarih boyunca yapılan Kur'an çevirmelerinde görüldüğü gibi, ne Arapça, ne Osmanlıca, ne de Türkçe olmayan Arapça kırmayı yoz dil mi?

2. Kendine göre kelimeleri, kendine göre sentaksı, kendine göre edebiyatı olan, ancak bugünkü neslin anlayamayacağı kadar yabancı olan Osmanlıca mı?

3. Yalnız kelimeler; Türkçe olan ancak ne sentaksı, ne de zevki Türkçe olmayan geleneksiz Türkçe mi?

4. Hem Osmanlıca, hem de Frenkçe kırmayı olan gündelik gazete yazılarında çok rastlanan yad Türkçe mi?

5. Dehasını Orhan Anıtlarında bulunan, Yunus Emreler'in, Karacaoğlan'ların, Emrah'ların en son da, Orhan Velilerin şiirlerinde belliren, halktan gelen, halka giden halk Türkçesi mi?

Besbetti ki, Türkçe bu sonuncudur. Halk Türkçesidir, ötekiler değil. Bu anlayışla din kitabımız ana dilimize çevrilmiş midir? Bu sorunun karşılığını, dinciler, edebiyatçılar, bilginler, devrimciler, maarifçiler verirsinler.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlere İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tanıtımı

Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu Koleksiyonu

BLTWRT0200415